

Anton Novačan:

Muri preganja vrane.

1.

Njivo orje Knezov Juri za vasjo na Ločnici, tik samotne pašne dobrove. Trudoma se pomika zaprega. Svet je na Ločnici strm in kamenit, obla planota, kakor da je pogrezla med vasjo in dobrovo velika krogla. Jarki popoldan pripeka, znoj zaliva Juriju raskavi obraz. Pluži, pluži Juri, nizko se sklanja nad plugom, upira se vanj, ga ravna in vzdiguje, globoko ga zastavlja na plitvih mestih. Zdaj si šine z urno roko preko čela, zdaj se raztogoti na goniča, sam konja priganja, zdaj glasno preteče zakolne. Naoral je že dva črna ogona, dva temna odprta grobova ležita v planoti, tretjega prva brazda se bliža počasi koncu. In bolj ko se bliža, skrbneje Juri s plugom ravna, niže se sklanja, glasneje ukazuje.

— Na levo kreni, Luka. Počasi goni, svet bo zdaj viši, zemlja je zbita in težka!

Opominja goniča in znova vzdigne plug, novo brazdo načinja. Konja se stresata, težko pokimavata, bijeta z repom po roju muh in obadov, goničev bič ju opleta po hrbtih. Jezno renčijo verige, zlato se svetijo meseci na komatih, lomastno se drgne napeto remenje ob potno konjsko dlako.

— Kaj le, hudiča, godrnja Juri, kaj le, hudiča toliko pod zemljo škriplje! Ne orje se ne, pa se ne orje. Ko da si sto hudičev ob lemež jezike brusi, ko da so čarovnice po noči zemljo zmočile! Ali je pa ta tvoj Muri, mrcina pasja, kakovo coprnijo kje izvohal. Klateža grda, ciganska, hudičeva! Poženi ga!

In je zamahnil z otiko po Muriju, po tem ubogem rjavkastem kužku, ki je stopal z odprtim gobcem za Luko, da je bolno zalajal in se zaplazel po njivi. Gonič Luka, suhoten starec, bos in razoglav, se je okrenil in nevoljno nakremžil obraz.

— Muri, Muri! je zaklical psa in mu tleskal z jezikom.

— Kaj ga biješ? je dejal gospodarju. Še enkrat mi ga udari! Še enkrat ga udari in vržem ti vajeti po konjih pa grem!

Juri se je nasmehnil.

— Pa se res težko orje, je dejal, huje nego druga leta. Prav tako, kakor se mi je sanjalo nocoj. Veš, orjem, orjem to trdo Loč-

nico, siv mrak je ležal na njej. Same megle, nič solnca. Naenkrat obličim in pogledam. Nekake pošasti, nekake mačke, nekaki hudički sede na lemežu in ga pritiskajo k tlom!

— Moj Bog! je vzdihnil Luka.

Juri je nadaljeval:

— Udarim z otiko in — ššši — je završelo. Pošasti izginejo in le nekak soj še migota krog lemeža. Tedaj se prestrašim in poženem, vzdignem plug in malone strahu skoprnim. Pod lemežem je ležala glava Banovega študenta, vsa krvava, lasje strjeni in krvavi, oči grozne, usta penasta.

— Sveta Marija!

— No le počakaj, nič hudega, le poslušaj. Odprem oči in lej, Banov študent stoji pred mano!

— Viš ga! se je razveselil Luka in udaril po konjih.

Brazda se je bližala kraju.

— Kaj bi le take sanje! je mrmral Juri, vzdigujé plug. Sam hudič ti jih naprede okoli glave! —

Otrl si je s čela znoj in se zleknil v križu. Ves velik se je ozrl v dobrovo na kočo Banovih. Ležala je tam kakor madež na belem dnevu, majhna in revna, trdo k zemlji prižeta. Sleme je bilo ugrezlo, streha razdrapana, dimnik viseč in brez kape. Stara tepka v polnem temnem zelenju jo je ščitila, da ni bila čisto sama v pusti, s trnjem prerasli dobri.

Juri je pokazal s prstom na kočo.

— Od take kočice! je dejal in zamišljen umolknil.

— Od take uboge kočice! je ponovil Luka in se hudomušno nasmihal.

A za hip je dejal:

— Ampak bled je Banov študent, v krčmo bi moral!

Juri je prijel za plug. Čez Ločnico je zahlidel veter. Odnekod je priletela jata vran in Muri je veselo zalajal. Posedale so ena po ena, vzletale, krožile. Nevoljno so krakale in se vzdignile v dobrovo. Luka je ščuval psa in se šalil:

— Zgrabi jo Muri, zgrabi! Drži jo Muri, drži! Bomo suho vranje bedro kuhali! suho vranje bedro bomo večerjali!

— Kaj bi vrano tudi?

In Juri je pogledal nanj, na njegove vse križem pokrpane hlače, na potrgano srajco, na njegovo pripognjeno glavo, z vetrom v sivih mehkih laseh. Tak je bil Luka hlapec, včeraj pijanec, jutri berač in potem zopet hlapec, veseljak in svobodnjak, človek brez

doma, večna popotna bisaga. Rodil se je? Kdo bi to vedel. Mati mu je bila? Kdo bi to znal. Dozorel je nekje na božjem solncu kakor jabolko in našla se je roka, ki ga je utrgala. Za mlada je odrinil v tujino, romal čez morje, blodil ves svoj dobri vek po svetu morda delavec, morda sluga, sam Bog ve kaj. Vrnil se je naveličan in postaran na našo stran, v blaženo deželo vina in strahu božjega. Hodil je po vaseh, znan ali neznan sédel pozimi za peč, poleti v somraku na prag, se razgovoril in nasul poslušalcem pisanega popotnega bogastva. „Bili so trije bratje . . .“ — „Živel je некоč kralj . . .“ — „Tam v tisti lepi deželi, ej . . .“ In vasi so poslušale, veliki otroci so poslušali lepe bajke o velikem življenju tam za tremi gorami, za tremi vodami. Kadar je dajal, je Luka mnogo dal, kadar norel, je zelo norel, a če se je zaprl sam vase, bil je mrk in mračen in brez besed. Naježil je tedaj obrvi, zbral svojo culo, poklical Muri in je odrinil iz kraja.

Zadnje čase je malo pohajkoval. Tudi se je bil upognil, dasi še zmirom živ in okreten, in povesti ni toliko znal. Držal se je ene hiše, navadno pri Knezovih, ter postajal vse bolj čemeran in žalosten. Videli so ga pogosto na samem, kako se ozira naveličan po nebu, kakor da mu je tesno in ne ve, kam naj nameri korak.

Orala sta in orala. Brazde so se kopičile, ogoni so rasli, visoka Ločnica se je spreminjala v prostrano temno gredo. Šla je zaprega gori in šla zopet doli, in plug, veliki krt, je ril in se bliskal v solncu ob koncih. Med mendranjem konj in šumnim trganjem zemlje je lajal Muri, podil se za vranami v širokih kolobarjih in potem zasopel obsedel in jih še samo gledal. Razposedle so se po planoti in padale na njivo, podobne črnim sajam, ki jih nosi veter. Brskale so po brazdah z opreznim očesom na vse strani.

Izprevrгла sta polovico njive in Luka se je utrudil.

— Žeja me, je dejal, in tudi živina je trudna!

Vlekla sta brazdo do konca in izpregla.

2.

Po majhnem kosilu in kratkem počitku je Juri vstal in se udaril po kolenih.

— Zdaj pa pojdiva, izorjiva! Še povleči bo treba nocoj!

Luka se je zakrohotal na ves glas.

— Kaj še! Ne priganjaj, pobegnem ti!

In ko je Juri neodločno molčal:

— Hoče se mi počivati. Stori, kar ti pravi natura. Naturo je treba poslušati!

In je legel podolgem kraj pluga. Roke si je položil pod glavo in mežikal Juriju, zaničljivo grgraje. Med kolena mu je legel Muri in same udobnosti brezskrbno zadremal.

Juri se je jezil, se premagoval, se nasmehnil.

— Sodrga, ali te naj z ročico!

— Pa me z ročico! je odgovoril Luka in zatisnil oči. Kaj bi z menoj, starcem, kaj bi s človekom? Konja lahko zaprežeš, mene ne moreš. Psa lahko osuvaš, mene si ne boš upal. Ti si kmet, jaz potepuh. Kakor veter se vzdignem čez prvi hrib, ti pa imaš korenine v zemlji. Kakor drevo si, ganiti se ne moreš! —

Saj mi ni do oranja, je pomislil čemerno Juri in sedel na voz.

Solnce je lezlo že nizko. Čez Ločnico je zavel hladen vzduh, sunkoma in boječe, lahne podvečerne sape. Vse bolj je sinjelo nebo. Vse bolj je žarela zapadna stran in tonila v neznatnost črta na obzorju. Juri je pogledal na vas.

Bila je pohlevna, ponižna vsa. Kakor želve so se stisnili tam doli vaški domovi, druga z drugo vaške kočice in kozolci in kakor hrbti želv so blestele v večernem solncu strešne ploskve; opeka v dolgih, ravnih vrstah, na slemenih žlebniki, z belim apnom pritrjeni, vse rdečkasto, očesu zoprno, naveličano.

Nad vasjo so kipeli jagnedi; še večji, še viši v neskončno nebeško sinjino. Kaj, ko bi se jeli podirati, lomiti, padati križem in v grozni lomnjavi na ubogo vas! Visoki so, pa žugajo, ne, krotko drhti list poleg lista, ko drobni plamenčki so, še jih zlatijo solnčni žarki.

— Luka, Luka! je zaklical Juri.

Na vasi je zajokal otrok. Med topobelim zidovjem je blodil osameli krik pijanca. Zapel je bridko petelin, mukala je krava, grobo in izpretrgano, kakor bi udarjal s preklano desko po zidu. Zalajali so psi. Po cesti je zropotal voziček in ogromen oblak prahu se je nadvil čez vas.

Bilo je zopet vse mirno, majhno in ponižno. „To ti je naša vaš! je pomislil Juri. Krava muka, pes laje, pijanec vpije. Ti pa krompir ogreбай, njivo orji, babo pretepaj, z Bogom se spravi in umri. Tako so delali stari, tako moramo mi, hudič naj vse skupaj pobere . . .“

Pljune jezno daleč od sebe in se odvrne od vasi. Na vasi se je oglasilo drobno klepanje kose, dolgočasno in enakomerno, podobno reganju zadovoljne žabe.

— Luka, Luka! je zaklical Juri znova, na da bi ga pogledal. Gledal je za solncem, ki je romalo čez zeleno svobodo livad, širečih se onkraj vasi. Sredi njih se je videl potoka veliki sled, krivenčasta temnozeleno črta. Bela cesta je tekla zložno ob njem, šla ob stari vrbi v ovinek in se izgubila med rjavimi vinskimi griči, ki so dremali mračni, kakor tihi počivajoči starci. Nad njimi se je zbirala tenka megla in segala že do vznožja Svete Ane, stare in od neurja marogaste cerkvice, ki je ždela tam gori sama, z resnimi somornimi linami.

Pust krik se je razlegel od vasi. Nekdo je zavriskal na vse grlo in zaigrala je harmonika. Prenehalo je drobno klepanje kose, utihnili so psi in petelini. Odpirala so se vrata in na pragovih so se gnetle ženske. Izza oglov so lukali dedci in tolpa otrok se je podila po cesti.

Luka je osupel povzdignil glavo.

— Ali ne slišiš? je vprašal Jurija. Kaj ni to harmonika?

Poskočil je na noge in ugibal:

— Kaj bi le bilo? Svatov ni, semnja ni, praznika ni. Ali veš ti, Juri, ali se kaj spominjaš? —

— Veseli ljudje, pijanci, je odvrnil Juri zaničljivo in opazoval troje mož, ki so se bližali s harmoniko v sredi vaški krčmi.

Luka se je pripognil in oprl roke na kolena in poizvedoval.

— Svatov ni, semnja ni, praznika ni. Pijanci, praviš? Kateri? Odkod? Čakaj, čakaj. Zdi se mi, e, seveda je, tisti le majhni je Zadnigar, tisti s harmoniko je godec Godčev. Kdo pa je tretji, črni, visoki?

Tisti tretji, črni, visoki je mahal s klobukom na vse strani in bil med vsemi najbolj vesel. Stopali so počasi in dostojanstveno, kakor je zdaj igrala harmonika, in šli v krčmo Čamarjevo.

— To bo gotovo nekaj čisto posebnega, je mrmral Luka, to bo gotovo velika pijača. —

Ugibala sta na vse strani in Jurija so objele temne slutnje. Zagledal je svojo ženo, ki je lezla iz vasi sem na Ločnico, in je preplašen stopil h konjema. Spomnil se je še svojih sanj in svoje prazne vere, da mu vesela znamenja oznanjajo vedno le žalost in nevoljo, ter je ves poražen čakal ženine novice.

— Francka, Francka! jo je klical Luka in ji šel naproti.

Zasopla je bila Francka. Lahno je zardevala v lica in velike temne oči so trudne zastajale. Prijela se je za vozno ročico in kašljala, hudo jo je bilo gledati.

— No, kaj? je vprašal Juri.

Popravila si je na glavi beli, veliki, z črnimi krogi posuti robec in pogledala na Jurija pa zopet pobesila oči. Znova je zardela in se igrala s prsti na prsih. Zganila je ustne, hotela je govoriti, a že so ji pritekale solze.

— No, no! jo je tolažil Luka. Saj ni hud danes Juri, ne boj se ga, Juri je dobre volje.

— Tonač je prišel, tvoj brat, je dejala Francka med solzami, pa jaz nisem kriva, da je prišel. Ne tiraj me, Juri, lepo te prosim, Tonač se je vrnil, pripeljal se je, domov pa ni pogledal. Mimo je šel, mešetarja Zadnigarja poklical, godca Godčevega povabil. Vsi trije hodijo po vasi s harmoniko gori in doli in Tonač se pri vsaki hiši zadira: „Z Nemškega sem prišel, denar imam. Pri Čamarju se vidimo, če ste še moji!“

Juri je pogledal mrko na vas. Še je pela harmonika, še so stali ljudje na pragovih.

— Otrokom je denar metal! je še dejala Francka in vsa srečna, da je opravila, hitela nazaj čez Ločnico.

Luka je ogrinjal svoj jopič in nestrpno iskal klobuka na vozu.

— Treba je iti in pogledati, je govoril, godec Godčev in Zadnigar nista za Tonača. Odrla bi ga na meh, razbojnika, Bog mi odpusti grehe . . .

Približal se je Juriju, ki je zrl v tla in si grizel ustne.

— Nehajva!

In ko je Juri molčal, je stopil Luka k plugu, da bi ga razdril.

— Nehajva! je ponovil.

— Orjiva! je zavpil Juri divje, da se je razlegalo po Ločnici.

In Luka, kakorkoli sam svoj in v skušnjavah zavoljo krčme, je pristopil brez ugovora k konjema in jel zapregati.

3.

Zopet je hreščal plug. Kakor debela, rjavkasta kača se je vila za njim sveža brazda, razpadala v pretrgane grude in légala drhte k sosedu. Urno je šla zaprega. Juri je srdito vpil, Luka viharno poganjal, bičal konja in se oziral v strahu nazaj po Juriju. Juriju ni bilo nič po volji; zdaj se mu je brazda preveč krivila, zdaj mu je šlo vse prepočasi. Pobiral je gredoč kamenje in ga metal v goniča in po konjih. Rogal se je in preklinjal, zmerjal kovača, ki je koval plug, in grozil, da bo prodal njivo magari za dva beliča. Besnel je bolj in bolj ter nenadoma velel ustaviti.

Ostavil je plug in stopil k konjema.

— Ti, ti vlačugar! je zasikal in sunil starca daleč po njivi.

In tresoč se po vsem životu je začel pretepati konja, obrnil bič, ki se mu je po dveh treh udarcih razklal in zlomil. Vrgel je bič na tla in zavihtel pesti, pehal konja in ju suval, da sta se vzpenjala, silila iz ojníc in bila ob plug.

Luka je tekal krog njega, bolno vokal, klical ga in ga prosil:

— Pomiri se, za Boga svetega! Ne bij kónj, bij mene, konja nista kriva.

Prenehal je Juri in se sesedel. Globoko mu je klonila glava med gola komolca, težko je sopel in bil ves potr. Tako ga bila je zdelala strast.

Luka se mu je boječe približal.

— Lej, Juri, bič si zlomil, je dejal potihó. Zakaj le, zakaj, za Boga svetega!

Juri je vzdihnil. Vzdignil se je in šel k konjema, ki sta se pred njim boječe ozrla in se stresla. Začel ju je gladiti z laskavo roko; božal ju je po glavi, nategoval jima grivo, govoreč z zamolklim ubitim glasom:

— Na, na . . . Hudo je, oj, kako je hudo. Ne bojta se mene, gospodarja svojega. Hudo je, hudo . . . Na, na, na . . .

— Zakaj le, zakaj za Boga svetega! je ponavljal Luka, popravil ojnice in prijel za vajeti. Brat se ti je vrnil, pri Čamarju nas čaka lep večer, vse bo povedal Tonač, kod je hodil in kje je bil. Čemu se jeziti, konja pretepati, kri, kri rogovilasta in ošabna! —

— Molči! je kliknil Juri od zadaj.

Zopet je tekla brazda.

— No, in še mene si sunil, je nadaljeval Luka, kakor da je krivica pri meni! Si jezen na brata? Ker se je vrnil in te spomnil svojih starih hudobij? Ker zdaj po vasi razgraja, domu pa ne pogleda? Odpusti mu, Juri, vse mu odpusti. Da ti veš, kako hudo je po svetu in lepo tako, da noriš od veselja in da noriš od žalosti, kadar se vrneš v domači kraj! Čuj, kako poje harmonika. O, tuji kraji . . .

Razgrel se je Luka in razgovoril se je in sipal je besede, kakor bi jih sejal.

— O, le ne jeziti se in greha ne delati. Lej, kako lepo še sije solnce. Oglato žgolijo laštovke. Škrjanec prepeva, lej, ves kraj meži in posluša. Poglej, kakšna je Ločnica. Dobra zemlja, pridna zemlja, sveta zemlja. Lej vrane . . . Kričijo, ne prenehajo . . . Ššši! Muri, poženi jih. Kje pa si Muri? Muri, Muri . . .

In ga je klical glasno, zateglo, ga ščuval in vabil in Muri je preganjal vrane. Letele so, črno krakaje, proti solncu, plule visoko pod nebom, krožile niže in niže, dalje in dalje.

Luka pa je imel ušesa na vasi, čarobno so se ga dotikali glasovi harmonike.

Tonač, veliki Tonač se je vrnil.

— Kadar se srečata, roko mu daj! Zakaj veliko je trpel, veliko je skusil. Poglej mene. —

Zastala mu je v grlu beseda in solze so stopile starcu v oči. Zakrilil je z rokami in viharno poganjal. Njegovo borno življenje, raztepeno in po svetu potrošeno, vse se je stisnilo v en sam trenotek bolestin spominov in zdelo se mu je, da od vseh štirih vetrov strmijo vanj njegovi pretekli dnevi.

— Ha, ha! se je nazadnje nasmejal, poslušaj me Juri, poslušaj povest iz mojih časov. Onega leta, ko sem se vozil po morju . . .

— Molči! je zamrmral Juri.

Hotel je ukazati, pa je prosil. Sklanjal se je vse niže nad plugom in držal za rogovilo toliko, da se ni plug izvrnil. Sram ga je bilo svoje togote pred črno zemljo, ki se mu je sipala pod nogami, sram pred zahajajočim solncem. Gnusno čustvo lastne ničvrednosti mu je leglo na srce. Čemu se je tako razkačil! Kaj tista pravda s Tonačem zaradi deleža in takratne razprtije z njim! Skregal se je Tonač z domom, z vso vasjo, delež zapil in šel, nikoli pisal in visel nad domom kakor hud oblak vsa leta že. In vendar Juri je davno vse odpustil, Juri je davno vse pozabil.

— . . . solnce je vzhajalo, je pripovedoval Luka svečano. Tedaj se nagnem k morščaku in pokažem na solnce: „Lej, solnce gleda po morju . . .“

In Juri vidi morje. Po takem brezmejnem zelenem morju je romal Tonač, na pisani ladji, se za svojo srečo poganjal. Kakšne kraje vse je videl, ljudstva in njih bogate dežele! Tuje, tuje dežele. Samo pogumni, drzni in razumni naši si upajo čez gore in ko se povrnejo, kakšni so? Luka je videl največ sveta, zato pa je tudi največji pijanec in potepuh. Kdo bi mu to zameril, taka je njegova zvezda. Čak, drugi Jurijev brat se je vrnil in ni nič povedal. Vprašaj, kako se mu je godilo, in zamahne ti z roko in se zvito posmiha. V sosednji vasi živi in cvete mu mlin in kovačnica in vsaka obrt. Tuje, tuje dežele! Vrnejo se vsi od onod spretnejši, resnejši, nekam bolj moški. In še tisti, ki so pijanci, se vedejo nekam drugače.

— . . . v tistem mestu se skregam s človekom, takim rdečim luteranskim hudimorjem. Dražil me je: „Vi iz tiste dežele . . . Vi bi le pili in plesali in popevali . . .“ Zavaljo takega posmehovanja sva se šla na pesti in zvil sem ga, da me nemara še danes pomni!

Kaj bi Luka! Usti se siromak in hodi po svetu in ga gleda na pol. Resnica je v tistih tujih deželah, kakor je očitna naša revščina. Tam so ljudje, ki mnogo vedo, knjige prebirajo, drugače živijo in smejali bi se pomilovalno, da te vidijo, Juri, kako se tukaj nad plugom kriviš. Ampak kaj delo in trud in ubijanje. Ali pa tudi oni poznajo tiste tesne ure po solnčnem zatonu, ko človek na vasi ne ve, kam bi se dejal? Ko se ozira okrog po tihem, dremajočem svetu vaškega obzorja in ne najde miru za svoje oči, tako zakrito in zastraženo je vse naokrog. Kadi se nad hišami. Dim, dim suklja do neba, na vasi vsakdanji glasovi, lajanje psa, redkobesedni starci in potem večerna molitev. V srcu pa ruje nepokoj in neznana skrb ti obeša mlinski kamen na vrat. Ali te peče dolg? Dolgovi dado poguma. Bojiš se slabe letine? Pošlje jo Bog. Ali imaš ženo kakor moro in kakor bolezen? Lahka je sprava ž njo. Ta skrb pa, ta nepokoj, kakor bi lezla iz zemlje, iz takih groznih razpok, ki jih najdeš ob suši po zemlji in ki so brezdna, ako se nagneš in pogledaš vanje. Zdi se ti, da ima vsaka stvar tedaj nekaj nevidnega. In tisto slutiš, sam si pošast napraviš, ki te gloda in pije s svojimi praznimi očmi.

Pogrezal se je Juri v svoje temne misli, čim dalje, tem temnejše, kakor otrok, ki se zamisli v nočno nebo. Koliko je zvezd na nebu. Bože ti moj, koliko jih je, nikoli jih ne bi preštel. Pa dobro, zvezde še vidiš, z očmi jih razločiš, a kaj je za njimi, in ako je kaj, kaj zopet za tistim neznanim, temnim, pretečim . . . Zavrti se otroku mlada glava in v srce mu seže strah, da zajoka in zbeži k varnim nedrijem matere svoje. Strahoma se je ozrl Juri krog sebe. Začudil se je, da stoji zaprega, da se konja paseta, da Luka žviži v dobrovo.

— Vidiš jo, Maliko, je dejal Luka in gledal razkoračen po koči Banovih.

Koča je že ležala v lahnem somraku, sence so bile izginile pred njo in za njo. Pred kočjo je stala vitka deklica v motno rdečem jopiču. Spletala si je lase in je pela nerazločno veselo pesem z nizkim dekliškim glasom.

— Slišiš, laške prepeva, v Trstu se jih je naučila.

— Kedaj pa se je vrnila? je vprašal Juri.

— Hladit se je prišla! je odgovoril Luka.

A dekletu je veselo zaklical:

— Malika, ali si kaj moja!

Malika je utihnila. Pogledala je na njivo, se zvonko zasmejala in zategnila:

— Nič!

— O čriček ti vinski! se je zakrohotal Luka in ji zamahnil z roko.

Tedaj pa je stopil iz koč Banov študent, visok in razoglav. Razgledal se je po Ločnici, po visokem nebesu in šel mimo svoje sestre v dobrovo.

Luko je nekaj ujezilo. Oblastno in surovo je zavpil za njim:

— Kam pa midva?

In ko ni študent odgovarjal:

— Ves dan sva spala, sva si glavo zašpala!

— Poženi! ga je opominjal Juri in prijel za plug.

A Luka se ni dal.

— No, študent, hohoho! se je režal.

Z dobrove je zadonel študentov glas.

— Luka! —

Luka je odvrnil:

— Sem hlapec!

Zopet je zaklical študent:

— Luka!

— Sem postopač!

— Luka! je zategnil študent in pospešil korake v dobrovo.

— Pijanec! je vpil Luka obupano.

Študent je zakričal, ne da bi se okrenil:

— Suženj, suženj!

Mogočno in divje se je razneslo po Ločnici. Osupnilo je v jeki na vasi kakor splašen sel, ki se prikaže na vidiku in naglo izgine. Še je bilo videti študenta v dobravi. Korakal je urno in izginil potem med grmovjem.

Tiho je bilo na Ločnici.

— Viš! je zamrmral Luka in namrgodil obraz.

Molče sta vlekla zadnjo brazdo. Juri je mislil na pošasti okrog lemeža in krvavo glavo Banovega študenta, ki jo je davi v sanjah izoral. Ljuto, trdovratno je hreščalo železo, zadevajoč se ob kamenje, in mestoma je plug poskakoval v močnih Jurjevih rokah. Naenkrat pa je zaškrtnilo, da je šlo skozi ušesa. Plug se je izvrnil sredi brazde, zaprega je obstala. Velik počrnel kamen je ležal pred lemežem.

Juri je zmajal z glavo in si brisal pot.

— Kamen je! je dejal Luka.

Ogledovala sta ga.

— Kamen je, kamen! je ponavljal Luka in ga otipaval. Bogve, kaj je bilo svoje dni na Ločnici. Nemara veliko mesto, palače, velika vas. Pa je prišel sovražnik in je vse razdel, da ni ostal kamen na kamenu. Še kosti bi se globlje našle, dolge bele kosti.

Juri ga ni poslušal.

— Nehajva! je ukazal in prijel za plug.

Potegnila sta brazdo do kraja; na drugem koncu sta izpregla, naložila plug in brano, zapregla voz in pognala. Luka je klical še Murija.

— Kakšne oči pa imaš? je dejal Juri in se odvrnil od Luke.

Luka se je somorno nasmehnil.

— E! je zategnil in se zagledal v večerno zarjo, ki mu je čudovito razsvetila nabrani obraz.

A. Novačan:

Klavdij.

„Nozdrvi so ji puhtele strast
kakor jelena, ki dirja v slast,
in njene oči ko bakle gorele
in njene jelenje noge drhtele.

Prerok je bilo mi moje srcé,
slutilo je in vedelo vse,
le glava mojã ni verovala,
le glava moja je bedak ostala.“ —

In predno se tretja straža zvrsti
in preden nad Rimom zor zazori,
podajo Klavdiju čašo vina.
Mrtva je strašna Mesalina.

